

ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ

**Εκπαιδευτικού έργου και παρεχόμενων υπηρεσιών
του Πανεπιστημίου Κρήτης**

Φεβρουάριος 2000

Στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ με τίτλο «Αποτίμηση εκπαιδευτικού έργου και παρεχομένων υπηρεσιών του Πανεπιστημίου Κρήτης» ορίστηκε Επιτροπή Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων που αποτελείται από:

- την κυρία **Ελένη Αρβελέρ**

πρύτανη της Ακαδημίας
καθηγήτρια στη Σορβόνη
Πρόεδρο του Πανεπιστημίου της Ευρώπης
fax: 00 33 1 45-44-46-49

- τον καθηγητή **Amedeo Odoni**

Massachusetts Institute of Technology (M.I.T.)
Αεροναυπηγική και Αστροναυτική
77 Mass. Ave., Cambridge
MA 02139-4307

- τον καθηγητή **Maurice Aymard**

Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales
(Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία των Μεσογειακών Χωρών)
54, bd Raspail,
Paris 75270 Cedex 06
fax: 00 33 1 45-44-93-11

- τον Dr. **Στέλιο Αργυρό**

Ευρωβουλευτή
Αλωπεκής 43,
Αθήνα 106 76

- τον καθηγητή Κοινωνιολογίας **Νίκο Μουζέλη**

London School of Economics & Political Science
Houghton Street
London WC2A 2AE,
England
ή Θησέως 18, Εκάλη,
Αθήνα 145 65

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτή η σύντομη έκθεση συνοψίζει τα συμπεράσματα της Επιτροπής Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων και παρουσιάζει μια σειρά προτάσεων που αναφέρονται σε ορισμένα από τα ζητήματα τα οποία εντόπισε. Θα πρέπει, εξ αρχής, να τονισθεί ότι αυτές οι προτάσεις έχουν πολλαπλούς αποδέκτες. Παρότι οι περισσότερες απευθύνονται στην κοινότητα του Πανεπιστημίου Κρήτης και στα διοικητικά του όργανα, ορισμένες απευθύνονται, κατά κύριο λόγο, στην εθνική πολιτική ηγεσία και, κάποιες, στην τοπική κρητική κοινότητα και στους εκλεγμένους εκπροσώπους της.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ

Η επιτροπή επισκέφθηκε το Πανεπιστήμιο Κρήτης (ΠΚ) από τις 7 έως τις 9 Ιανουαρίου 2000 και είχε συναντήσεις στην πανεπιστημιούπολη του Ηρακλείου στις 7 και 9 Ιανουαρίου και στην πανεπιστημιούπολη του Ρεθύμνου στις 8 Ιανουαρίου. Η επιτροπή συναντήθηκε με περισσότερα από 50 σημαντικά στελέχη της διοίκησης του Πανεπιστημίου, των Σχολών και των Τμημάτων του στις 7 Ιανουαρίου και με περίπου 20 αντίστοιχα στελέχη στις 8 Ιανουαρίου. Η ημέρα της 9ης Ιανουαρίου αφιερώθηκε, κατά κύριο λόγο, στη συζήτηση ορισμένων ερωτημάτων της Επιτροπής με έναν μικρό αριθμό στελεχών της διοίκησης του Πανεπιστημίου. Η Επιτροπή είχε, επίσης, την ευκαιρία να επισκεφθεί ορισμένα κτίρια της πανεπιστημιούπολης του Ρεθύμνου και, ειδικότερα, το νέο κτίριο της Βιβλιοθήκης. Από την άλλη πλευρά, στο Ηράκλειο, κατέστη δυνατή μόνον μια σύντομη περιήγηση των κτιρίων των Τμημάτων Φυσικής και Βιολογίας λόγω σημαντικών χρονικών περιορισμών.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει, με ικανοποίηση, τη φιλοξενία του ΠΚ και την ειλικρινή, ευγενή και πλήρη πνευματικών ερεθισμάτων φύση των συζητήσεων που είχε με όλα τα άτομα και τις ομάδες με τις οποίες συναντήθηκε.

Η Επιτροπή σημειώνει με λύπη της ότι μόνον δύο φοιτητές του ιδρύματος παρέστησαν στη συνάντηση της 7ης Ιανουαρίου στο Ηράκλειο και μόνον ένας στη συνάντηση της 8ης

Ιανουαρίου στην πανεπιστημιούπολη του Ρεθύμνου. Παρότι οι παριστάμενοι φοιτητές χρησιμοποίησαν την ευκαιρία για να εκφράσουν τις απόψεις τους σε διάφορα θέματα, η Επιτροπή θα ευχόταν η εκπροσώπηση της φοιτητικής κοινότητας στις συναντήσεις αυτές να ήταν ευρύτερη.

Η Επιτροπή καθόρισε εξ αρχής ομόφωνα ότι ο ρόλος της δεν είναι να αξιολογήσει μεμονωμένες Σχολές και Τμήματα του Πανεπιστημίου. Αυτό είναι έργο της Επιτροπής Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων κάθε τμήματος. Αντιθέτως, η Επιτροπή επικεντρώθηκε στην αξιολόγηση της δραστηριότητας του ΠΚ συνολικά, εστιάζοντας σε θέματα όπως: καθολική πανεπιστημιακή διοίκηση, οικονομικά και προγραμματισμός· ποιότητα εκπαίδευσης και έρευνας· ποιότητα διδασκόντων και φοιτητών· φοιτητική ζωή· κτιριακές εγκαταστάσεις· διατμηματικά προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα, κλπ. Στην Επιτροπή δόθηκαν επίσης αντίγραφα εκθέσεων εξωτερικής και εσωτερικής αποτίμησης τεσσάρων Τμημάτων του ιδρύματος --αυτές συνεκτιμήθηκαν στην αποτίμηση της συνολικής δραστηριότητας του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Προ της επίσκεψης της Επιτροπής Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων, το ΠΚ είχε καταρτίσει δύο Εσωτερικές Αποτιμήσεις, μία σύντομη (23 σελίδων) που παρουσιάζει τα συμπεράσματα της Επιτροπής Εσωτερικών Εμπειρογνομόνων και μία εκτενέστερη (170 σελίδων) η οποία παρουσιάζει λεπτομερέστερες πληροφορίες για τα εκπαιδευτικά και ερευνητικά προγράμματα του Πανεπιστημίου Κρήτης, το σώμα των φοιτητών, το διδακτικό προσωπικό και τις κτιριακές εγκαταστάσεις. Περίπου το 50% της εκτενέστερης έκθεσης αφιερώνεται σε μια ανάλυση των αποτελεσμάτων ερωτηματολογίων που είχαν διανεμηθεί στο τακτικό διδακτικό προσωπικό (ΔΕΠ), στο επί συμβάσει προσωπικό, στους προπτυχιακούς και στους μεταπτυχιακούς φοιτητές και στο διοικητικό προσωπικό. Η Επιτροπή συγχαίρει τους καθηγητές Φειδά και Βλαχονικολή για την υψηλής ποιότητας στατιστική ανάλυση που πραγματοποίησαν στα απαντηθέντα ερωτηματολόγια και για την ευκρινή παρουσίαση των σχετικών συμπερασμάτων. Σημειώνει επίσης την απογοήτευσή της για την απουσία απαντήσεων στα ερωτηματολόγια από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και για την αποχή αυτών των φοιτητών από τη διαδικασία εξωτερικής αποτίμησης.

Πρόταση 1: Τα πανεπιστημιακά ιδρύματα πρέπει να υποβάλλονται σε διαρκή αυτο-αξιολόγηση και αυτο-αποτίμηση, οι οποίες να συμπληρώνονται από περιοδική (π.χ. ανά διετία) εξωτερική αποτίμηση από Επιτροπές Επισκεπτών. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να αναπτύξει διοικητικές διαδικασίες, βάσεις δεδομένων και την υποδομή που θα στηρίζει αυτή τη διαρκή διαδικασία.

Πρόταση 2: Όλες οι Σχολές και τα Τμήματα του Πανεπιστημίου Κρήτης καθώς και όλα τα σώματα (διδασκτικό προσωπικό, ερευνητές, φοιτητές, διοικητικό προσωπικό) θα πρέπει να παροτρυνθούν εντόνως να μετάσχουν στη διαδικασία που εισηγείται η Πρόταση 1.

Πρόταση 3: Όλες οι Σχολές και τα Τμήματα του Πανεπιστημίου Κρήτης θα πρέπει να αναπτύξουν, επίσης, τις δικές τους διαδικασίες εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης. Η διαδικασία που ακολουθείται από το Τμήμα Φυσικής φέτος μπορεί να λειτουργήσει ως μοντέλο για αυτό τον σκοπό.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργούν όλα τα ελληνικά πανεπιστήμια δεν προσφέρεται για την άσκηση αυτοδιοίκησης, τον καθορισμό και την προώθηση τοπικών προτεραιοτήτων και την ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών. Ουσιαστικά, κάθε σημαντική απόφαση (π.χ. έγκριση νέων Τμημάτων, δημιουργία νέων διδακτικών θέσεων, εξουσιοδοτήσεις προϋπολογισμού, εισδοχή φοιτητών, κλπ) λαμβάνεται μέσω ενός ασφυκτικού συγκεντρωτικού συστήματος που στηρίζεται σε εκτεταμένη γραφειοκρατία στο Υπουργείο Παιδείας. Αυτή η γραφειοκρατία ανταποκρίνεται (εν μέρει) μόνον στην εκάστοτε πολιτική ηγεσία και έχει μικρή ή και καθόλου κατανόηση για τοπικά ζητήματα και προτεραιότητες.

Αυτό το πλαίσιο λειτουργίας είναι, μακράν, το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα ελληνικά πανεπιστήμια. Τα σημαντικά άλματα, που ορισμένα πανεπιστήμια

πραγματοποίησαν κατά την περασμένη δεκαπενταετία, επιτεύχθηκαν παρά το ελληνικό κράτος. Η χρηματοδότηση για ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα που παρέχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξε ένας κύριος παράγοντας στήριξης τέτοιας προόδου. Εάν αυτή η χρηματοδότηση εκλείψει (ή, εάν μειωθεί σημαντικά) μετά την ολοκλήρωση του Τρίτου Προγράμματος Σύγκλισης το 2005, το ελληνικό πανεπιστημιακό σύστημα θα αντιμετωπίσει σημαντικό κίνδυνο πραγματικής ενδόρρηξης και κατάρρευσης.

Πρόταση 4: Οι διοικητικές αρχές του Πανεπιστημίου Κρήτης πρέπει να συνεργαστούν επειγόντως με τις διοικητικές αρχές των άλλων πανεπιστημίων και με την ελληνική πολιτική ηγεσία με στόχο την επίτευξη σημαντικών αλλαγών στο σημερινό θεσμικό πλαίσιο που καθορίζει την ακαδημαϊκή εκπαίδευση και έρευνα. Αυτές οι αλλαγές θα πρέπει να στοχεύουν στην προώθηση της φιλελευθεροποίησης, της αυτοδιοίκησης και της οικονομικής ανεξαρτησίας από το κράτος.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Είναι καθαρό ότι το Πανεπιστήμιο Κρήτης διαπρέπει στη μεταπτυχιακή εκπαίδευση, τομέα στον οποίο μπορεί να θεωρηθεί πρωτοπόρο και προεξάρχον ανάμεσα στα ελληνικά πανεπιστήμια. Τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών φαίνονται εκσυγχρονισμένα και καλά οργανωμένα, με κάποιες εξαιρέσεις. Προσφέρουν στους φοιτητές ένα ευρύ πεδίο θεμάτων με σημαντικό περιθώριο επιλογής. Σημαντική απειλή, ωστόσο, για την ποιότητα της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης προήλθε από την πρόσφατη χρηματοδότηση, από το Υπουργείο Παιδείας, πολλών νέων μεταπτυχιακών (κυρίως Master's) προγραμμάτων ανά τη χώρα. Στη βιασύνη του να απορροφήσει, σε μικρό χρονικό διάστημα, μεγάλα ποσά από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να ανταποκριθεί στις εκτεφρασμένες επιθυμίες αξιωματούχων της, το Υπουργείο φαίνεται να έχει αρνηθεί χρηματοδότηση σε αρκετά, καθιερωμένα, υψηλής ποιότητας τρέχοντα προγράμματα του Πανεπιστημίου Κρήτης. Αντ' αυτής, το Υπουργείο χρηματοδότησε ανά την Ελλάδα έναν μεγάλο αριθμό νέων προγραμμάτων που έχουν μικρές πιθανότητες να προσελκύσουν ένα αυτόβουλο φοιτητικό κοινό και να γίνουν οικονομικά βιώσιμα χωρίς διαρκή έξωθεν χρηματοδότηση.

Πρόταση 5: Σε ότι αφορά την προπτυχιακή εκπαίδευση: μελέτη μελλοντικών εκπαιδευτικών αναγκών· παροχή μιας προπτυχιακής εκπαίδευσης που να λαμβάνει υπόψη της, εκτός της εσωτερικής λογικής κάθε επιστήμης, τις ανάγκες της οικονομίας (τοπικής και εθνικής) και τις δυνατότητες επαγγελματικής απασχόλησης· υιοθέτηση νέων εκπαιδευτικών τεχνολογιών.

Πρόταση 6: Σε ότι αφορά τη μεταπτυχιακή εκπαίδευση: άσκηση ελέγχου στα πρόσφατα καταρτισμένα προγράμματα· αναζήτηση πόρων για παλαιότερα προγράμματα που δεν έχουν χρηματοδοτηθεί από το Υπουργείο Παιδείας· αποφυγή της υπέρμετρης παραγωγής διδακτορικών διατριβών.

Πρόταση 7: Σε ότι αφορά τα νέα Τμήματα: προχωρείτε αργά, μη σπεύδετε να συστήσετε νέα Τμήματα· τα νέα τμήματα θα πρέπει να συνάδουν με τις εθνικές ανάγκες και την αγορά και όχι με ιδιοτροπίες ομάδων διδασκόντων· καθορισμός υψηλών επιπέδων ποιότητας πριν από την καθιέρωση νέων προγραμμάτων.

Πρόταση 8: Σημαντική για τη λειτουργία του Πανεπιστημίου Κρήτης, αλλά και για την προβολή του, είναι η δημιουργία μιας ad hoc επιτροπής απαρτιζόμενης από μέλη της συγκλήτου και επιφανείς εξωτερικούς συνεργάτες, σκοπός της οποίας θα είναι η μελέτη και οι προτάσεις για την ανώτατη παιδεία που χρειάζεται η Ελλάδα το έτος 2010 και για τον ρόλο του ΠΚ σε αυτό το περιβάλλον.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ: ΕΡΕΥΝΑ

Η προωθημένη βασική έρευνα είναι ένας τομέας στον οποίο το Πανεπιστήμιο Κρήτης διαπρέπει διαρκώς από την ίδρυσή του. Πράγματι, είναι το πρώτο ελληνικό πανεπιστήμιο που θεσμοποίησε την έρευνα ως κεντρική δραστηριότητα, ακόμη και προτού διατεθούν γενναιόδωρα κονδύλια για αυτόν τον σκοπό από τα διάφορα ερευνητικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολλά από τα Τμήματα του ΠΚ αναγνωρίζονται διεθνώς για τη γνωστική συνεισφορά τους στους αντίστοιχους τομείς τους και είναι, χωρίς αμφιβολία, τα κορυφαία Τμήματα στην Ελλάδα από αυτή την άποψη. Επιπλέον, το ΠΚ έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην καθιέρωση και τη

συνεχιζόμενη επιτυχία του Ιδρύματος για Τεχνολογία και Έρευνα (ΙΤΕ) στο Ηράκλειο, το κορυφαίο ίδρυμα αυτού του τύπου στην Ελλάδα.

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει σήμερα εν ενεργεία 885 χρηματοδοτούμενα ερευνητικά προγράμματα συνολικής αξίας 16,5 δισεκατομμυρίων δραχμών και έναν προϋπολογισμό, για το 1999, περίπου 7 δισεκατομμυρίων δραχμών. Αυτά εκτός της χρηματοδότησης που λαμβάνει το Ίδρυμα για Τεχνολογία και Έρευνα (ΙΤΕ). Επομένως, ο συνολικός όγκος της έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης και του ΙΤΕ μαζί συγκρίνεται με τον όγκο έρευνας ορισμένων από τα μεγαλύτερα ερευνητικά πανεπιστήμια της Ευρώπης, ακόμη δε και των Ηνωμένων Πολιτειών!

Η Επιτροπή μας επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή των ελληνικών αρχών σε αυτή την σημαντική επιτυχία ενός πανεπιστημίου που λειτουργεί για λιγότερα από 20 χρόνια. Θα αποτελέσει σημαντική πρόκληση να συντηρηθεί αυτή η διεθνούς επιπέδου πρωτοπορία σε ότι αφορά την ποιότητα και την ποσότητα· το δε Πανεπιστήμιο Κρήτης και το ελληνικό κράτος οφείλουν να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για αυτό.

Πρόταση 9: Το πανεπιστήμιο Κρήτης πρέπει να προχωρήσει στην ανάπτυξη ενός ερευνητικού ιδρύματος στο Ρέθυμνο το οποίο θα λειτουργεί ως αντίστοιχο του ΙΤΕ του Ηρακλείου για τις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές επιστήμες. Η δημιουργία αυτού του Ιδρύματος πρέπει να αποτελέσει ζήτημα πρώτης προτεραιότητας. Το νέο Ίδρυμα θα πρέπει να διαρθρωθεί με τρόπο ώστε να εμπίπτει διοικητικά στον έλεγχο του Πανεπιστημίου Κρήτης και όχι ως ένας ανεξάρτητος οργανισμός, όπως είναι το ΙΤΕ.

Πρόταση 10: Ένα ερευνητικό ίδρυμα για τις Κοινωνικές Επιστήμες καθιστά δυνατή και επιθυμητή τη δημιουργία μιας μεταπτυχιακής Σχολής Κοινωνικών Επιστημών με διεθνή προσανατολισμό η οποία θα προσφέρει μαθήματα στα αγγλικά. Μια τέτοια Σχολή, εάν γίνει «κέντρο υψηλών προδιαγραφών», θα προσελκύει φοιτητές και διδάσκοντες από το εξωτερικό. Μια δυναμική Σχολή αυτού του τύπου μπορεί να είναι το καλύτερο μέσο για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα «απομόνωσης» του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Πρόταση 11: Γενικότερα, σε ότι αφορά τον ερευνητικό τομέα φαίνονται αναγκαίες

(α) η συνεργασία με ξένα πανεπιστήμια (κοινά ερευνητικά προγράμματα, δημοσιεύσεις, ανταλλαγές, τακτές συναντήσεις επιστημονικού ενδιαφέροντος) αλλά και με εξωακαδημαϊκούς φορείς (Ευρωπαϊκή Ένωση, επιχειρήσεις, κλπ). Οι «αδελφοποιήσεις» με άλλα ιδρύματα εξασφαλίζουν την καλή συνέχεια σχέσεων και ανταλλαγών καθώς και την επίτευξη επιχορηγήσεων. Αρμόζει να υιοθετηθούν και, εάν υπάρχουν, να ενισχυθούν·

(β) η επίτευξη και εκμετάλλευση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας προς όφελος του Πανεπιστημίου·

(γ) η διεπιστημονική συνεργασία, τόσο μεταξύ των ερευνητικών προγραμμάτων των εργαστηρίων και των ερευνητικών κέντρων των διαφόρων τμημάτων όσο και μεταξύ των θετικών και ανθρωπιστικών σπουδών (δηλαδή, συνεργασία μεταξύ Ηρακλείου και Ρεθύμνου).

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ: ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Ένα φοιτητικό σώμα υψηλής ποιότητας αποτελεί ένα από τα δύο κύρια συστατικά ενός κορυφαίου πανεπιστημίου. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης, παρά τη φήμη του ως ένα από τα καλύτερα πανεπιστήμια στην Ελλάδα, πρέπει να ξεπεράσει έναν αριθμό δύσκολων προβλημάτων προκειμένου να προσελκύσει στις τάξεις του τους καλύτερους έλληνες φοιτητές. Αυτά τα προβλήματα απορρέουν, κατά κύριο λόγο, από τη θέση του σε ένα νησί που θεωρείται, από το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού πληθυσμού, μακρινό και με υψηλό κόστος ζωής για τους φοιτητές. Προκειμένου να ξεπεράσει αυτά τα προβλήματα, το ΠΚ θα πρέπει να κάνει ορισμένα σημαντικά βήματα για να βελτιώσει τις συνθήκες και να μειώσει το κόστος ζωής για τους φοιτητές του. Πρόκειται για ζήτημα *καίριας σοβαρότητας* διότι, με την επικείμενη σημαντική αύξηση στον αριθμό των φοιτητών που εισάγονται στα ελληνικά πανεπιστήμια, θα γίνει, προοδευτικά, όλο και δυσκολότερο για πανεπιστήμια εκτός των περιοχών της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης να προσελκύουν φοιτητές υψηλής ποιότητας.

Πρόταση 12: Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να αναζητήσει, με ενεργητικότητα, κάθε δυνατό μέσο επίτευξης του στόχου της προσέλκυσης φοιτητών της ανώτερης δυνατής ποιότητας, αρχίζοντας με το να επιδιώξει την επείγουσα βοήθεια του

ελληνικού κράτους και της τοπικής κοινωνίας για αυτόν τον σκοπό. Οι συγκεκριμένοι στόχοι θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

(α) διασφάλιση βελτιωμένων συνθηκών και μειωμένου κόστους στέγασης για τους φοιτητές του Πανεπιστημίου, τόσο σε υποδομή που ανήκει στο ίδιο το ίδρυμα όσο και γενικότερα στην κοινότητα·

(β) παροχή μέσων μεταφοράς με προτιμό, για τους φοιτητές, κόστος στις περιοχές τόσο του Ηρακλείου όσο και του Ρεθύμνου·

(γ) διασφάλιση της αλλαγής των σχετικών κανονισμών ώστε να επιτραπεί στους φοιτητές να έχουν εργασίες μερικής απασχόλησης στο πανεπιστήμιο και σε φορείς και υπηρεσίες που σχετίζονται με αυτό·

(δ) προώθηση της εικόνας του ιδρύματος μέσω τοπικών και εθνικών εκστρατειών πληροφόρησης που θα εστιάζονται στα επιτεύγματα του Πανεπιστημίου Κρήτης και των αποφοίτων του·

(ε) συστηματικότερη οργάνωση γραφείου που θα φροντίζει για την επαγγελματική εξέλιξη των φοιτητών, με προγράμματα μερικής ή καλοκαιρινής απασχόλησης κατά τη διάρκεια των σπουδών, οργάνωση ημερίδων επαγγελματικής αποκατάστασης με συμμετοχή εταιρειών (και όχι μόνον στην Κρήτη) και συνεχή έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση των φοιτητών για τις εξελίξεις και ευκαιρίες στην αγορά εργασίας·

(στ) ενεργοποίηση των αποφοίτων στην προσέλκυση φοιτητών μέσω της δημιουργίας γραφείου αποφοίτων που θα παρακολουθεί την εξέλιξη των φοιτητών καθώς και συλλόγου αποφοίτων που, μεταξύ άλλων, θα προβάλλει και το έργο του Πανεπιστημίου Κρήτης.

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟ: ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Ένα υψηλής ποιότητας διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό είναι το δεύτερο κύριο συστατικό ενός κορυφαίου πανεπιστημίου. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης υπήρξε ιδιαίτερα τυχερό, από αυτήν την άποψη, καθώς ξεκίνησε με αρκετούς «αστέρες» στο προσωπικό του, άτομα με διεθνή φήμη που άφησαν μερικά από τα καλύτερα πανεπιστήμια στον κόσμο προκειμένου να το στελεχώσουν. Αυτοί οι αρχικοί διδάσκοντες υπήρξαν καθοριστικοί στην προσέλκυση και

συγκέντρωση στο Πανεπιστήμιο Κρήτης ενός συνόλου διδασκόντων και προσωπικού που, αναμφίβολα, συγκαταλέγεται, σήμερα, ανάμεσα στα πλέον εξέχοντα μεταξύ των ελληνικών πανεπιστημίων.

Εξαιτίας της μεγάλης αύξησης του αριθμού των μελών του διδακτικού προσωπικού που σημειώθηκε, κατά τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, στα ελληνικά πανεπιστήμια ο μεταξύ τους ανταγωνισμός για προσέλκυση των υψηλής ποιότητας ταλέντων που παραμένουν ακόμη διαθέσιμα έχει ενταθεί. Προκειμένου να διατηρήσει την πρωτοπορία του σε αυτόν τον τομέα, το Πανεπιστήμιο Κρήτης πρέπει να ξεπεράσει τα προβλήματα που μειώνουν την ελκυστικότητα των επαρχιακών πανεπιστημίων έναντι ιδρυμάτων της Θεσσαλονίκης και, κυρίως, της περιοχής των Αθηνών (προβληματισμοί που σχετίζονται με την οικογένεια, τις ευκαιρίες συμβουλευτικού έργου, το εν γένει πολιτιστικό περιβάλλον, κλπ). Τα οικονομικά κίνητρα που παρέχονται από το ελληνικό κράτος στο προσωπικό των επαρχιακών πανεπιστημίων έχουν, σήμερα, καταστεί ασήμαντα συγκρινόμενα με τα πρακτικά αντικίνητρα.

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης πρέπει, επίσης, να διατηρήσει τη σωστή ισορροπία μεταξύ των διαφόρων βαθμίδων του προσωπικού του καθώς το σημερινό διδακτικό προσωπικό του γερνά. Οι προσλήψεις στις κατώτερες βαθμίδες θα βοηθήσουν να αποτραπεί το φαινόμενο της «αντίστροφης πυραμίδας» όπου παρατηρείται αυξημένη συγκέντρωση προσωπικού στις ανώτερες βαθμίδες. Το φαινόμενο αυτό αρχίζει να κατατρύχει τα ελληνικά πανεπιστήμια ως αποτέλεσμα ενός συστήματος προαγωγής που στηρίζεται συχνά στην αρχαιότητα και όχι στην αξία.

Πρόταση 13: Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές του να προσελκύσει στις τάξεις του διδακτικού του προσωπικού τους καλύτερους διαθέσιμους επιστήμονες και να διατηρήσει αυτό το προσωπικό στο πανεπιστήμιο μετά τον διορισμό του. Οι διορισμοί θα πρέπει να γίνονται, κατά κύριο λόγο, στις χαμηλότερες βαθμίδες προκειμένου να διατηρηθεί η επιθυμητή ισορροπία μεταξύ ανώτερου (δύο τελευταίες βαθμίδες) και κατώτερου προσωπικού.

Πρόταση 14: Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να εξακολουθήσει να επιδιώκει έναν περιορισμένο αριθμό καίριων διορισμών στην ανώτερη βαθμίδα (καθηγητές) προσλαμβάνοντας άτομα με διεθνή φήμη σε τομείς που υπόσχονται και ανοίγουν δυνατότητες για το ίδρυμα.

Πρόταση 15: Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να χρησιμοποιήσει κάθε ευκαιρία για να φέρει στην Κρήτη επισκέπτες καθηγητές σε συγκεκριμένους τομείς επιστήμης. Οι τρέχουσες εκτεταμένες δραστηριότητες έρευνας και η εξαιρετική θέση του, θα πρέπει να επιστρέψουν στο Πανεπιστήμιο Κρήτης να προσελκύσει εξαιρετικούς επισκέπτες-διδάσκοντες οι οποίοι, με τη σειρά τους, θα βοηθήσουν στη διεύρυνση της διεθνούς φήμης του ιδρύματος και θα εμπλουτίσουν το πνευματικό περιβάλλον στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Η επιλογή των επισκεπτών θα πρέπει να γίνεται προσεκτικά και θα πρέπει να περιλαμβάνει προσκλήσεις τόσο γνωστών διδασκόντων της ανώτερης βαθμίδας όσο και νεότερων επιστημόνων που βρίσκονται, ακόμη, στην αρχική φάση της καριέρας τους. Τα έξοδα για τέτοιες προσκλήσεις μπορούν, σε πολλές περιπτώσεις, να μοιράζονται με το ίδρυμα από το οποίο προέρχεται ο επισκέπτης. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιήσει κάποιους από τους πάγιους πόρους του ερευνητικού του προγράμματος για να στηρίξει το πρόγραμμα των επισκεπτών διδασκόντων.

Πρόταση 16: Το ελληνικό κράτος θα πρέπει να αναγνωρίσει την εθνική σημασία διατήρησης τέτοιου υψηλής ποιότητας προσωπικού στα επαρχιακά του πανεπιστήμια. Θα πρέπει να επανεξετάσει και να ενισχύσει στο έπακρο τα κίνητρα (οικονομικά και άλλα) για το διδακτικό προσωπικό στα επαρχιακά πανεπιστήμια.

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΩΟ: ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΗ

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει σήμερα στη διάθεσή του υποδομή η οποία αποτελείται από έναν αριθμό κτιρίων σαφώς άνω του μέσου όρου συγκρινόμενα με αντίστοιχα άλλων ελληνικών πανεπιστημίων. Ιδιαίτερος εντυπωσιακά είναι τα κτίρια της νέας Βιβλιοθήκης στο Ρέθυμνο και του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου στο Ηράκλειο. Ο διαθέσιμος εξοπλισμός και οι

εγκαταστάσεις σε πολλά πειραματικά εργαστήρια είναι επίσης τελευταίας τεχνολογίας. Η Επιτροπή εντυπωσιάστηκε ακόμη από την καθαριότητα των κτιρίων που επισκέφθηκε.

Υπάρχει, ωστόσο, ένας αριθμός ζητημάτων που σχετίζονται με την ανάπτυξη των κτιριακών εγκαταστάσεων και της υποδομής του Πανεπιστημίου Κρήτης τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν. Το σημαντικότερο είναι η απουσία ενός καθολικού κεντρικού σχεδιασμού για το πώς θα είναι μακροπρόθεσμα οι πανεπιστημιούπολεις του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου, καθώς και το γεγονός ότι τα κτίρια μοιάζουν να χτίζονται με μάλλον τυχαίο τρόπο ανάλογα με τη χρηματοδότηση που διατίθεται. Το τελευταίο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι, το Πανεπιστήμιο Κρήτης, όπως όλα τα ελληνικά πανεπιστήμια, ασκεί μικρό έλεγχο στις άδειες για έξοδα υποδομής. Οι πιστώσεις για τέτοια έξοδα είναι προνόμιο του Υπουργείου Παιδείας.

Πρόταση 17: Θα πρέπει να κατασκευαστούν νέα κτίρια για να καλύψουν τις ανάγκες του Πανεπιστημίου Κρήτης. Οι νέες κατασκευές δεν θα πρέπει να αναληφθούν σε μία ad hoc «καιροσκοπική» βάση, δηλαδή απλώς για την εκμετάλλευση της διαθεσιμότητας των κονδυλίων (συνήθως από την Ευρωπαϊκή Ένωση) για κατασκευή ειδικών κτιρίων. Αποφάσεις για ανάληψη νέων κατασκευών θα πρέπει, επίσης, να λαμβάνουν υπόψη τους το κόστος λειτουργίας και συντήρησης που ενέχουν τα νέα κτίρια.

Πρόταση 18: Θα πρέπει να αναπτυχθεί ένας μακροπρόθεσμος «κεντρικός σχεδιασμός» (με ορίζοντα εικοσαετίας) για να καθοδηγήσει τη φυσική ανάπτυξη και τη χρήση των χώρων στις πανεπιστημιούπολεις του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου. Ο κεντρικός αυτός σχεδιασμός θα πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνει σχέδια για οποιεσδήποτε τρέχουσες ή μελλοντικές εγκαταστάσεις εκτός των δύο κύριων πανεπιστημιούπολεων.

Πρόταση 19: Οι κυριότεροι άξονες στον προγραμματισμό και τον σχεδιασμό των μελλοντικών κτιρίων του Πανεπιστημίου Κρήτης θα πρέπει να είναι η λειτουργικότητα και η αποτελεσματική χρήση χώρου και διατιθέμενων πόρων, και όχι αρχιτεκτονικές εκφράσεις. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει να προσλαμβάνονται μόνον αρχιτεκτονικές εταιρείες με αποδεδειγμένη εμπειρία στον σχεδιασμό πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Πρόταση 20: Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην κατασκευή φοιτητικών εστιών τόσο για τους φοιτητές όσο και για τους επισκέπτες καθηγητές.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΑΤΟ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Είναι δύσκολο για την Επιτροπή να κρίνει την ποιότητα των διοικητικών υπηρεσιών του Πανεπιστημίου Κρήτης. Παρότι μας μεταφέρθηκαν ανησυχίες για αναποτελεσματικότητα, τα μέλη του διδακτικού προσωπικού που απάντησαν στα ερωτηματολόγια έδειξαν ένα λογικό επίπεδο ικανοποίησης από αυτές τις υπηρεσίες. Είναι, ωστόσο, καθαρό ότι ερευνητικά πανεπιστήμια, όπως είναι το Πανεπιστήμιο Κρήτης, απαιτούν διαρκώς αυξανόμενες διοικητικές υπηρεσίες μιας όλο και πιο περίπλοκης φύσης. Για τον λόγο αυτό, είναι ιδιαίτερος σημαντικό οι πανεπιστημιακές διοικήσεις και το ελληνικό κράτος να επιδιώξουν να αναβαθμίσουν το επίπεδο των διοικητικών υπηρεσιών στα ελληνικά πανεπιστήμια.

Η Επιτροπή αποκόμισε θετικές εντυπώσεις από τον επαγγελματισμό και τον ενθουσιασμό του προσωπικού στη νέα κεντρική Βιβλιοθήκη στην πανεπιστημιούπολη του Ρεθύμνου.

Πρόταση 21: Το Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να επιτρέψει και να παράσχει πόρους για την πλήρωση όλων των διοικητικών θέσεων που έχουν ήδη εγκριθεί για το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ενδέχεται δε να χρειαστεί να προκηρυχθούν, σύντομα, πρόσθετες θέσεις, ιδιαίτερα στον τομέα των Τεχνικών και Οικονομικών υπηρεσιών.

Πρόταση 22: Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να καταβάλει κάθε προσπάθεια να αναβαθμίσει το εκπαιδευτικό και το επίπεδο δεξιοτήτων του υπάρχοντος προσωπικού μέσω δυνατοτήτων παρακολούθησης διαρκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ειδικών σεμιναρίων και εκπαίδευσης σε λογισμικό. Θα πρέπει, επίσης, να αναβαθμιστεί σταδιακά το

απαιτούμενο επίπεδο εκπαίδευσης για μελλοντικές προσλήψεις ώστε να αυξηθεί το ποσοστό πανεπιστημιακών αποφοίτων στο διοικητικό προσωπικό του πανεπιστημίου.

Πρόταση 23: Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να εφαρμόσει το συντομότερο ένα εκσυγχρονισμένο, ενσωματωμένο και καθολικό σύστημα διαχείρισης δεδομένων που θα παρέχει υποστήριξη σε λειτουργίες όπως λογιστήριο, μισθοδοσία, εγγραφή φοιτητών, διοικητικές πληροφορίες, κλπ.

Πρόταση 24: Το προσωπικό της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης θα πρέπει να επιδιώξει να διευκολύνει την πρόσβαση στις παροχές της βιβλιοθήκης των φοιτητών και του διδακτικού προσωπικού του Ηρακλείου που βρίσκεται μακριά από την Κεντρική Βιβλιοθήκη του Ρεθύμνου. Θα πρέπει επίσης να υπάρξουν συνεχείς προσπάθειες για διευκόλυνση της ηλεκτρονικής πρόσβασης της πανεπιστημιακής κοινότητας σε υλικό αναφοράς, επιστημονικά περιοδικά και άλλες εκδόσεις.

Πρόταση 25: Η διοίκηση του Πανεπιστημίου Κρήτης θα πρέπει να μετέχει επισήμως και με δικαίωμα ψήφου στη διαδικασία εκτίμησης της απόδοσης και προαγωγών του διοικητικού προσωπικού.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΚΑΤΟ: ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Η δυναμική και οικονομικά εύρωστη τοπική κρητική κοινωνία θα πρέπει να λειτουργήσει ως βασική πηγή ισχύος και στήριξης του Πανεπιστημίου. Περιστασιακές διαφορές απόψεων και/ή διαμάχες προσωπικοτήτων με τοπικούς πολιτικούς ηγέτες δεν θα πρέπει να αφήνονται να επιφέρουν προσκόμματα στη γενική σχέση του ιδρύματος με την τοπική κοινωνία. Το Πανεπιστήμιο και η Κρήτη έχουν πολλά να κερδίσουν ο ένας από τον άλλο.

Πρόταση 26: Τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας και, ιδιαίτερα, η διοίκηση του Πανεπιστημίου Κρήτης, θα πρέπει να επιδιώξουν την ανάπτυξη ισχυρών δεσμών με την τοπική κοινωνία και την τοπική οικονομία. Ένα πρώτο βήμα σε αυτήν την κατεύθυνση θα

μπορούσε να είναι ο σχηματισμός μιας επιτροπής σύνδεσης που θα αποτελείται από αντιπροσώπους του πανεπιστημίου και της τοπικής κοινότητας. Τακτικές συναντήσεις μεταξύ αξιωματούχων του Πανεπιστημίου Κρήτης και της τοπικής αυτοδιοίκησης θα αποτελέσουν επίσης ένα θετικό βήμα.

ΜΕΡΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟ: ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΩΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Τα ελληνικά πανεπιστήμια λειτουργούν σε ένα θεσμικό πλαίσιο που δίνει έμφαση στα ακαδημαϊκά τμήματα ως τις κύριες διοικητικές μονάδες γύρω από τις οποίες οργανώνονται εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες. Το αποτέλεσμα είναι μια εντόνως «κάθετη» λειτουργική δομή που αφήνει μικρά περιθώρια για διατμηματικές δραστηριότητες, όπως επίσης και για ολοκληρωμένο σχεδιασμό και λήψη αποφάσεων που θα αφορούν περισσότερα του ενός τμήματα.. Αυτό, φυσικά, αντιτίθεται πλήρως στην έννοια του «πανεπιστημίου» ως μιας ολότητας που φέρνει κοντά πολλές επιστήμες σε μια πνευματική και πολιτιστική κοινότητα.

Είναι ζωτικό να προωθήσει το ΠΚ μια σειρά βημάτων που θα ενθαρρύνουν διάδραση και δραστηριότητες μιας πιο «οριζόντιας» φύσης, παρά το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο.

Πρόταση 27: Το Πανεπιστήμιο Κρήτης θα πρέπει να εγκαθιδρύσει μια επιτροπή Μακροπρόθεσμου Σχεδιασμού που θα είναι υπεύθυνη να χαράξει μια μακροπρόθεσμη πορεία για *ολόκληρο το πανεπιστήμιο* και να συνδράμει τη διοίκησή του στο να θέσει προτεραιότητες και να εντοπίσει υποσχόμενες παν-πανεπιστημιακές πρωτοβουλίες.

Πρόταση 28: Η διοίκηση του Πανεπιστημίου Κρήτης και οι διοικήσεις των διαφόρων Σχολών και Τμημάτων θα πρέπει να συνεργαστούν για την καθιέρωση νέων διατμηματικών εκπαιδευτικών, ερευνητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, όπως και για την ενίσχυση των υπάρχουσών. Απαιτούνται επίσης διαρκείς προσπάθειες για την

υπερπήδηση των αναπόφευκτων προβλημάτων που δημιουργούνται από την ύπαρξη δύο διαφορετικών πανεπιστημιούπολεων, στο Ρέθυμνο και στο Ηράκλειο.

Πρόταση 29: Ο νόμος επιτάσσει την ύπαρξη εσωτερικού κανονισμού. Ελέγχθη ότι αυτός κατατέθηκε στα τέλη του 1999 αλλά ότι είναι προσωρινός και, κατά μερικούς, συντάχθηκε μόνο και μόνο για να ικανοποιήσει το γράμμα του νόμου. Η ακαδημαϊκή κοινότητα οφείλει να ενεργοποιηθεί αμέσως ετοιμάζοντας έναν εσωτερικό κανονισμό που θα αποτελεί πρότυπο και για τα άλλα ΑΕΙ.

ΜΕΡΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟ: ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Με περίοδο ζωής μόλις είκοσι ετών, το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει καθιερωθεί ως ένα από τα κορυφαία πανεπιστήμια στην Ελλάδα. Σε αρκετούς τομείς και επιστήμες θεωρείται, χωρίς καμία αμφιβολία, ως το προεξάρχον ελληνικό πανεπιστήμιο και ανταγωνίζεται τα καλύτερα πανεπιστήμια στον κόσμο. Η ποιότητα του διδακτικού και ερευνητικού του προσωπικού είναι πολύ υψηλή, περιλαμβάνοντας και άτομα που ηγούνται διεθνώς στους επαγγελματικούς τους τομείς.

Το πανεπιστήμιο εισέρχεται τώρα σε μια πιο «ώριμη» φάση της ανάπτυξής του· κατά τη διάρκειά της καλείται να αντιμετωπίσει μια σειρά δύσκολων προκλήσεων, πολλές από τις οποίες οφείλονται στο ασφυκτικό θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργούν τα ελληνικά πανεπιστήμια. Εν ολίγοις, το πανεπιστήμιο πρέπει να προσπαθήσει να διατηρήσει την ηγετική του θέση αναφορικά με την ποιότητα των διδασκόντων, την έρευνα και μεταπτυχιακή εκπαίδευση και να ενισχυθεί αναφορικά με την ποιότητα των φοιτητών, της υποδομής, των διοικητικών υπηρεσιών και της «παν-επιστημιακής» ολοκλήρωσης.

Η Επιτροπή Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων πιστεύει ότι, η εφαρμογή της σειράς των προτάσεων που προαναφέρθηκαν, θα συνεισφέρει σημαντικά στην επίτευξη αυτών των στόχων. Τονίζουμε ότι αυτές οι προτάσεις δεν απευθύνονται μόνον στην πανεπιστημιακή κοινότητα και στα διοικητικά της σώματα αλλά και στην τοπική κοινωνία και την πολιτική της ηγεσία καθώς και στην εθνική πολιτική ηγεσία. Ειδικότερα, θεωρούμε ότι η πρόταση 4 θα πρέπει να είναι εθνική προτεραιότητα και πρέπει να αντιμετωπισθεί στο άμεσο μέλλον.

